

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԻՍՏԻՐ

ԿՐԻՍՏԻՐ

Ք. Ա. Ղ. Ա. Ք. Ա. Վ. Ա. Ն. Ա. Չ. Ա. Յ. Ն. Ա. Ն. Ա. Ս. Ն. Ա. Վ. Ա. Ն.

Իրաւորութիւն ունի արձակել յայտարարութիւն տպագրել տալ ցանկացողը պէտք է 10 միլիոն տոմարի համար վճարէ 1 կողմէ: Տպարարութիւնները ընդունուած են հայերէն և օտար լեզուներով:

Հրատարակում է ամեն շաբաթ օր մի անգամ: Տարեկան բաժնարկագրութեան գինը է 7 ր: Տպարարութիւն կարելի է խնայողութեամբ (Ս. Վարդանանի տանը) և չափ. անհանգիստ խանութում:

ժԷ ՏԱՐԻ

ժԷ ՏԱՐԻ

FRANCE ET PAYS ETRANGERS

S'adresser pour les annonces et les abonnements a M. M. Bouët et Co (Office de publicité), 23 rue de Chaussée-d'Antin PARIS.

ԱՌԱՋԻՎԱԾ 1875 թ. ՈՒՆՎԱՆԻՆ ՄԵԼՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱՅԻՆ

ԱՐԱՊԻՐԵ

Կը հրատարակուի շաբաթը մի անգամ

ՆՈՅՆ ՈՒՂԱՅԻՆԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ Ե ԳԻՐԳՈՒԹՅԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԻՆԵՆ Է 7 Ռ.

Քիֆիլիստ ստորագրել կարելի է.

ԽՄԲԱՐԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ (Կարոն Ս. Վարդանանի տանը, հետագայի կայանին կից, վաճառի Քաղաքում).

ԽՄԲԱՐԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱՍԵՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ, որ գտնվում է պ. 2. Ենֆիլիստանի եւ ընդ. առ. պարսկում (Վարդանանի պարսկական գրադար, բժշկ. կապա Մ. Բաղդասարյանի տանը եւ

պ. 2. Կար. Ենֆիլիստանի ՎՐԱՍԵՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱՍԵՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ (Կարդոնի փողոցի վերայ, Գենե-րալ Արմանու գրքերում № 3):

Ոտար քաղաքացի Քոչ քաղաքին դիմելու ուղղակի խնդրանքներն հետեւեալ հասցեով.

Въ редакцію Армянской газеты

„ПЕЧА АРМ. ГИЛ“ въ Тифлисе.

ՅԷԼԻՏՕՆ

Միթէ եւ ի՞նչ ասանկ եմ. տալանդեղ իմ վեպագործը. փոխադրութիւններ ու բնագործութիւններ. հին տեղեր նոր. նոր ուսուցիչներ ու ծնող. օրինակներ. դաստիարակութիւն ու օրինակներ. ուսուցիչ. կոն ժողովրդ. չին գործարարներ ու նոր վճարողներ. բնական վերադարձութիւն ու կրակի ձեռք. յատկաւ ինքն. հրդեհներ. հրատարակելով յետոյ գրուած. քաղաքական նոր ընտրութիւններ ու հարցադրածներ տարբերակներ. արդիւնների գնահատութիւնը և գաղափարի շարունակում:

Ասում են թէ Հայերը խելոք են...

Եւ չեմ չերդում այդ, բայց ոչ էլ հաստատում եմ... միայն այդպէս կասեմ, որ այդ ասողը կամ շատ ծանրամիտ է կամ շատ միտ:

Այսպէս պարզապէս, լաւ մտածեցիք:

Այսպէս հիշող օր է. որ վերադարձել եմ աւարտանդի. հիշող էն է տանից նոր էլ դուրս եկել, ինչ պատահում են ծանապարհին ու կանգնեցնում են միջանի տեղում.

— Գիտես նոր խաբար, հարցնում է միկը.

— Գիտես թագաւ հարս, հարցնում է միկը.

— Իսկ ես նոր լուր, ասում է երրորդը.

— Ասացէք, ինչ է.

— Քաղաքին ինքն իրան սպանել է ատորձա-նակով.

— Ո՞ր քաղաքին.

— Յիֆիլիստին. ամենը խոսում են. ա. հա պատահում, որ այսպէս ժամանակ նա լուր էր կանգն. միթէ այն կեանքից նա յորդաւ կողարկել.

— Այո, ես էլ լսել եմ... պատասխանելի եւ ու հետաւարով մտորում ասացի. չեմ հօրս հորդով, էտ է որ միտայ. ամառանոց գնում եմ ոչ մտանելու, այլ պարանայում:

Հիմա այլ ու ասեմ. թէ Հայն թիթի չէ, որ հաւատում է, թէ քաղաքին ինքն իրան

Քիֆիլիստ 23-ին Նոյեմբերի

Այսօր վերջանում են 79 իրաւատու անձանց ընտրութիւնը քաղաքացիական վարչութեան համար. բայց դ ի ն ա լ ո Ր

Հարցը դեռ եւս վճռելի է: Քաղաքացիական ընտրութիւնը պիտի որոշէ հարցի էութիւնը... Մեր փողովարդը տեղեկութիւն տալ

գեցում իրան ներքոյ տեղեկութիւն է մի քանի նշանաւոր պաշտօններ յանձնելու կամ հա-րուստներին և կամ քաղաքատնային ունե-ցողներին Այդ ծագել է նրանց, որ փող-վարդը սովորել է ասիական բռնութեանց ժամանակ գործը անհասկանալի փիչի տակ,

նոցա հոգնաւորութեան ներքոյ տարել է, նոցա կեանքով տարել է. նոցա շահերի հետ իւր շահերը կաղած ասիական անկախ, ինք-նորոյն կեանքից դուրս է եկել: Հասարա-կութիւնները անհասկանալի շնորհով և նո-կոյն կեանքով են աղբիւր: Այժմ երբ նը-րանց (հասարակութեան) տրամ է և ա-ղաւթութիւն ինքնորոյն ապրելու, նոքա վրդովում են, չեն կարողանում ըմբռնել անկամ, որ իրանք կարող են աղաւթ կեանք վարել, ունենալ իրանց շահերը, որոնք դուրս է շատ անկամ հակառակ են իրանց հոգնաւոր և պաշտօնական համարած ան-ձանց շահերին: Սոյն դրութեան մէջ են այժմ քաղաքի բնակիչները: Փոփոխու-թիւնը քաղաքի փոքրութեան ձևի մէջ,

այսանկ է ատորձանակով: Արա խելոքը միթէ

կը հաւատայ: Չը հաւատար. երկու պատճառ կայ. մէկ որ քաղաքին Հայ է, ուրեմն իւր կեանքում հրացանը ձեռքին կրէք չէ վեց-նում. միւսը որ ինքնապաշտօնեան պատ-ճառը կամ խելագարութիւնն է կամ յուսահա-տարութիւնը: Իսկ ես, փառք Աստուծոյ, ոչ խե-լագար եմ, ոչ յուսահատված:

Գուցէ կարծում են, թէ ես ինչ ասանկ եմ միայն փորձի համար: Ոչ, պարզապէս, դուք իս լաւ գիտէք, որ ես ոչ բժիշկ եմ, ոչ բը-ժիկապետ, որ փորձի համար գոհնր ասեա-լանում...

Չը կարծեմք, խելոք, որ ես նոր եմ վե-րադարձել ամառանոցից, զարմանալու ոչինչ չը կայ. ձեռքը — ամառանոց, այդ մի նորու-թիւն է, որ Մշակի խմբակը մեղադրում մեզից. նա սեպտեմբեր ամսին գնաց ամա-րանոց ու իւր Մշակում հրատարակեց այդ... ուրեմն ինչ կայ գարմանալու, որ ես էլ ձեռքը ամառ չիմեմ ու բնակվում հետի քաղաքից, ա-մառանոցում...

Դարձեալ խելոք եմ մի զարմանալ (թէ ասպիկ իր) իս գիտէք, որ ժամանակը փոխ-վել է, կամ ինչպէս ասում են Քիֆիլիստում, ժա-մանակը չուռ է եկել: Հին ժամանակը փախաւ ինչպէս փախաւ մեղանից Ռուսին, եկաւ նոր ժամանակը, փախուռ նորութիւններով: Հին ժամանակի հետ փոխանցում և ինչ բնութիւ-նը, ինչպէս փոխվեցաւ և Մշակի ուղղութիւնը...

Եթէ չէք հաւատում — գնացէք քաղաքանոց, հինգ ամիս կացէք և երբ փրկանաւոր ձեր բոլորի չուրձ մի լաւ նայեցէք...

Կարծում եմ այժմ ու շատ քան եմ տեսնում ամեն տեղ նոր նոր. թէ ա՞յլ ու թէ ձախ, թէ օգուտ ու թէ գնանի վերայ, թէ անըն ու թէ դուրս...

Այս ինչ բնութիւնն եւս փոխեցաւ. հին օրը փոխեցաւ, հին հասարակութիւնը փոխ-

օրերի շնորհիւ, մեղք է քաղաքացիք, կար-

ծեա, մոլորվել են, ամեն կողմից թափում են ձայներ, ում պէտք է ընտրել քաղաքի արդարացի գրու: Կարծում են, թէ ին-

րաւ մարդ չը կայ — մեր կարծում ենք, որ մարդ շատ կայ, միայն նախապաշար-մունքն ու սխալ գաղափարը կապում կաշ-

կանքում են նրանց: Օրերը հետեւեց է օրերից դեպքի: Եթէ կառավարութիւնը մի հասարակութեան տակ է ինքնակառա-

վարութեան իրաւունք. դա արդարացի է, որ այդ հասարակութիւնը իւր զարգաց-ման աստիճանով գործէ և է դարձնուել

կառավարութեան տղ բարի նպատակը: Բայց մեր էլ մեր նախապաշարեալ աշ-քով. նայում ենք մի վերայ, աչքերս շրջում ենք կամ այս հարցի կամ այն բարձրաստիճան անձին վերայ (մեր չենք մեղքում և սոցա արժանաւորութիւնը, ինչ որ ունին): Մերք մտանում ենք, որ հանգամանքների բերմունքով հասել ենք այն վիճակին, որ ոչ թէ պաշտօնատուր

անձնիկ հոգնաւորութեան տակ ենք գտնվում և նոցա շնորհիւ ապրում, այլ նոքա մեր շնորհիւ վայելում են նշանա-

կութիւն, նոցա պաշտօնը յատուկ է ի-նքնին, որոնք պաշտօնը իրանք իրանք իրանք ոչ թէ այն պատճառով, որ նոքա հարուստ են կամ բարձր աստիճան ու-

նեցող, այլ օրով հետեւ մեր փողովարդը յանձնում ենք նրանց այդ պաշտօնը, նո-քա նշանակութիւն ունին և կարող են

իրիւ մեր հաւատարմատներ: Չը կա-

պենք պաշտօնները անձնաւորութեանց հետ, այլ սոցա ունեցած յարմար և կարեւոր յատկութեանց հետ և այն ժամանակ մեր

անշուշտ կարող ենք գտնել ամեն պաշ-տօնի և գործի համար յարմար անձինք, որոնք իրիւ նոր ասարկեղ մանողներ գու-

ցէ ունենան և թերութիւնը, բայց այդ վոյթ չէ. նոքա կը վարժվին, կը վարժվին:

Քոչիկներ մեր նախապաշարեալներից օտա-ջայած երկչուութիւնն ու մտածելը, որ մեր քաղաքացիներ կարող են լինել

անխելք իշխան և ազնուական, պատուա-ւոր քաղաքացի և ուսուցիչ, փաստարան և փաճառական, մանրամասն յարմարներ. իսկ

կարեւոր յատկութիւններ, լինելն խոհեմ և արդար, իրանց պարտքը ճանաչող, ան-շահաւոր և հասարակութեան շահերին նախանձախնդիր. լինելն նոքա անձինք, ո-

րոնք հասկանալի, որ հասարակութիւնը հարուստ է քան իւրաքանչիւր անհատ, հասարակութիւնը, օրերից գործիւն, աւելի բարձր և է նշանաւոր քան օրերից

բարձր աստիճանաւոր, որ հասարակութիւն-ն է իւր իւրը ունի աւելի իրաւունք ինք-նորոյն ապրելու քան մի անհատ, և կա-

րեւորութիւն չունի վերջինի: փիչի տակ մնալու և նորա շահերի հետ իւր շահը կապելու. լինելն անձինք, որոնք հասկանալի, որ իւրաքանչիւր անհատի շահ ստոր է

հասարակութեան շահից և սրան ստորա-

գաւելու Այսպիսի անձինք ընտրութեան միայն քաղաքը կը համար թարթութեան և օրերից իւր նպատակին թող մտածեն քաղաքացիք:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Յօդուտ մեծ տ. Սաթիկի ամսոյ 17-ին

Հայ դեռամանական խոմարդ ներկայացրեց «Կա-

նանց կրթութեան Միջոցի կոմիտեան: Բաղժա-

հալի Միջոցի դեռամանական կարելի էր ընտրել մեր փողովարդին յարմարներ. իսկ

եկանանց կրթութեան, այն եւ բառացի թարգ-մանութեամբ մեր բնին համար անշուշտ հա-

մարելի է: Ամեն մի հասարակութիւն ունի իւր հայեացքը, իւր գաղափարը, որի համաձայն

թաւառում պէտք է պիտաններ բնութիւն և պատ-րաստը. ապա թէ ոչ անմիջ մի գրեւոր, լինի

այն թարգմանական, թէ ինքնուրոյն, եթէ չէ հատկապէս ժողովրդեան կեանքին և հասկանալիութեանը, յարուցանում է հանդի-

սականների մէջ դժուար դէպք թաւառում և կը լինի վնասակար նորա քաղաքական աշխար-

հատութեան համար: Եկանանց կրթութեան թէ կան այնպիսի խելք և այնպիսի աւելի, որոնք իրողութեան կարող են հանդիսականե-

րին: Արդարեւ, մենք չըմբռնելով թաւառում-կան կրթութեան ժողովրդեան էր յոյժ, երբ բնից չէ-

րեւել արտասանվում էին խորթ և անտաւոր խոսքեր և մտքեր: Մանաւանդ զգալի էր այդ

տպաւորութիւնը մեր գեղեցիկ սեռի վրայ:

— Երեկեք շաբաթան, դարձեալ նոր հրատմու-

— Իսկ է, դարձեալ վերջապաւ շատ օրինակելի էր... Հայերն որ դաստիարակման նոր և-

դասակ էր...

Այս օրինակելի դաստիարակման նոր ձեւը, ինչպէս երեւում է նոր է մակ մեր մէջ.

Սորա մասին դրուստ ասեմ, ես շատ էի մը-

տածում, առաջ կարծում էի թէ արտասահ-մանից երկաթուղիով է եկել յետոյ — թէ Գլխ-

նիցին է բերել բայց իմացայ, որ սա էլ այդ բերելու արտասահման է գնացել. յետոյ թէ —

Որնակեցի Մատանց խաչով ստեղծել բայց ասացին, որ սա էլ ստեղծելու է գնացել... վերջապաւ շատ հարց ու փորձերից յետոյ ի-

մացայ, որ Քիֆիլիստ եղել է Եւրոպական կան ժողով:

Քիֆիլիստ ուսուցչական ժողով... այն էլ թողոք ուսուցչականը... Այս, անկասկած, մեծ պարճանք է:

Եւ փառք մոռի Աստուծոյ... որ այսուհե-

տե փարճանքանց հիմնելու համար էլ քրի-ժապետութիւնն չի լինի հարկաւոր... որ ա-

ռանց վարճանքանցից էլ ուսուցչական կարող ենք օրհնարանել...:

Բայց ուրախվում այն է, որ ուսուցչական պարտականութիւն մեղ ոչինչ չի նստի... ասում են, անանց փողի էլ այդ կարելի է, որովհետեւ ու-

սուցչականը ոչինչ չեն ուսում...:

Հիմա շատ հակառակ է, թէ ինչ պատ-ճառաւ մեր օրինակելի նոր ուսուցչականը շուտ

չուտ հրաման են տալի աշակերտներին վր թռչել տեղերից... ասում են պատճառն այն է, որ քաղաքում Քիֆիլիստ օդն այնպէս

են կուլ տուել, որ թիթիկանք են և այժմ փորձ են անում երկաթների հետ — թէ ո՞վ նոցանց աւելի թիթիկ է. քաղաքում վարժա-

պետները, թէ կուշա աշակերտներ...

—

